

Curtea de la Argeș

Revistă de cultură

ORAȘ REGAL

Anul XII ■ Nr. 4 (125) ■ Aprilie 2021

Monumentul eroilor din Sintești-Ilfov

Utilitatea inutilului

Gheorghe PĂUN

Textul de față are două puncte de plecare, un... cititor de contoare la care voi reveni imediat și o carte cu titlul de mai sus, atrăgătoare și ca aspect, și în conținut, trimisă în librării prin toamna lui 2020 de Editura Spandugino, București. Titlul ei continuă cu *Manifest*, apoi vine adăugirea *Cu un eseu de Abraham Flexner* (savant și pedagog american, unul dintre întemeietorii celebrului institut de la Princeton, unde au lucrat, printre mulți alții, Einstein și Oppenheimer), iar realizarea editorial-tipografică este „de colecție”, ilustrând într-un mod subtil și convingător chiar teza cărții: textul putea fi scris cu litere grăbite, pe hârtie de ziar, informația conținută ar fi fost aceeași, dar frumosul „inutil” al cărții o transformă într-un obiect de artă, într-o carte-cadou tipică – suprapoartă expresivă (detaliu din tabloul *Cămătarul și soția sa*, realizat la 1514 de Quentin Massys), semn de carte de mătase, hârtie galben-pal etc. Autor, italianul Nuccio Ordine. Originalul a apărut în 2013, o ediție secundă s-a tipărit în 2017. Traducerea aparține lui Vlad Russo.

Este cu adevărat un manifest împotriva reducerii „moderne” a ideii de utilitate, de reducere păguboasă a acesteia la directă finalitate practică, materială, la bani, profit, marfă, piață. Textul propriu-zis, fără bibliografie și fără eseul amintit (și acesta, cu un titlu semnificativ, *Utilitatea cunoașterii inutile*), abia dacă are 140 de pagini, care se citesc cu reală plăcere, fiind scrise alert-aforistic, cu citate sugestive, trimiteri literare, filosofice, referiri la istoria recentă.

vechime până în zile mai apropiate de noi.

Printre ei, și doi români faimoși, Emil Cioran și Eugen Ionescu. Autorul reia un citat mai lung dintr-o conferință din 1961 a celui de-al doilea, în care, mă tem, ne regăsim descriși fiecare dintre noi: „Uitați-vă la oamenii care alegărează preocupăți pe străzi. Nu privesc nici în dreapta, nici în stânga, par îngrijorați, merg cu ochii pironiți în pământ, ca niște câini. (...) Omul modern, universal, este omul grăbit, el nu are timp, e prizonierul necesității, nu înțelege că un lucru poate fi inutil; nu înțelege nici că, în fond, tocmai utilul poate fi o povară inutilă, copleșitoare. Dacă nu înțelegem utilitatea inutilului, inutilitatea utilului, nu înțelegem arta; iar o țară unde arta nu e înțeleasă este o țară de sclavi și de roboți, o țară de oameni nefericiți, de oameni care nu răd și nici nu surdă, o țară lipsită de spirit; acolo unde nu există umor, unde nu există răs, există mânie și ură.”

Citiți, recitiți, zămbiți (dacă vă dă mâna)...

Din sumar:

Horia Bădescu: Schimbarea la față a Europei

Mihaela Albu: Poezia Gândirii: Între încifrare și revelație

Nicolae Georgescu: Din antichitățile Mioriței

Miron Scorobete: Lâna de aur. Expediția argonauților - o epopee traco-dacică

Tudor Nedelcea: A mai căzut o instituție: Nicolae Dabija

Eugenia Bulat: Profesorul

Constantin C. Petolescu: De la Cavalerul Trac la Sfântul Gheorghe

Marius Chelaru: Constantin

Lupeanu. Despre un om la locul potrivit și cărțile sale

Dan D. Farcaș: În loc de concluzii

Multe rânduri, multe paragrafe întregi merită reluate, fără comentarii. Încep cu un citat care descrie cartea însăși: „Mi-am împărțit eseul în trei părți: prima e dedicată utilității literaturii; a doua e consacrată efectelor catastrofale produse de logica profitului în domeniul învățământului, al cercetării și al activităților culturale în genere; în partea a treia, folosindu-mă de câteva strălucitoare exemple, am revizitat operele câtorva clasici care au demonstrat, în decursul veacurilor, valoarea iluzorie a posesiei și efectele ei devastatoare când vine vorba de *dignitas hominis*, de iubire și adevăr.”

„A poseda ucide” stă scris în titlul părții a treia, „util este tot ce ne ajută să devenim mai buni” e scris în chiar primul paragraf al cărții, despre adevăr, frumos, iubire, cunoaștere, arte, despre om (pe scara ființelor, *singura care face gesturi inutile* – Pierre Lecomte de Nouy)

se vorbește la fiecare pagină, cu detalieri incitante („pericolele democrațiilor comerciale” – Alexis de Tocqueville, dispariția librăriilor, dispariția programată a clasiciilor, utilitatea limbilor moarte, „difficultatea de a înțelege inutilul” – Heidegger, „nebulna” lui Don Quijote, și încă multe-multe altele), cu invocarea unui număr imens de înțelepți, de la cei din

Revista apare sub egida Centrului de Cultură și Arte „George Topirceanu”, cu sprijinul S.C. Cer Cleaning Equipment SRL Curtea de Argeș și al Asociației Culturale „Curtea de Argeș”.

M-am întristat și eu, atunci mi-a venit ideea unui editorial cu titlul „În apărarea cititorilor de contoare”, luându-i ca simbol al „meseriilor inutile”, al „oamenilor inutili”. Al meseriilor și oamenilor care, însă, sunt (trebuie) păstrați în societate, spre buna sănătate a acesteia. Găsesc acum o noimă mult mai adâncă, aproape iluminându-mă, „metehnei” socialiste conform căreia orice om trebuia să aibă un „loc de muncă”, chiar în dauna eficienței (a eficienței locale, nu a celei globale, în înțeles foarte general, înalt chiar).

(Continuare la pag. 2)

Intre poezia „născută pe Google” și Snowdon King

Mircea OPRIȚĂ

Născut în 12 aprilie 1975, la Constanța, Ionuț Caragea a absolvit Liceul Industrial Energetic, apoi Facultatea de Educație Fizică și Sport a Universității „Ovidius” din localitatea natală. Rugbist de performanță, fiul fostei glorii sportive din anii '70 Florin Caragea, actualul literat a jucat la CFR și la Farul Constanța, ulterior la diferite cluburi din Québec. A trăit în diaspora din 2003 până în 2011, la Montréal, Canada, activând ca instructor sportiv. Din 2008, în urma unei accidentări, se retrage din viața sportivă și se dedică exclusiv literaturii. Debut editorial la Iași, cu volumul de versuri *Delirium tremens* (2006), urmat de o avalanșă de cărți de poezie, aforisme, eseuri critice, proză SF, multe în română, unele în franceză. Este co-fondator și vicepreședinte al Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Québec, dar și membru al mai multor filiale din UR: Constanța, Iași, Cluj. Fondator și administrator al Cenaclului literar „Prietenii Poeziei” din Québec (ASLRQ), iar împreună cu poetul Adrian Erbiceanu, fondator al Editurii asociației respective. A colaborat la reviste din țară, între ele *Lucașfârul* din București, *SFERA Online* din Brăila (unde după anul 2004 ajunge redactor-șef) și din străinătate: *Athenium* (Vancouver), *Agero* (Germania), *Conexiuni* (New York) etc. După culegerea de debut, abordează un gen de poezie cibernetică în volumul intitulat *M-am născut pe Google* (2007), având ambiția de a defini chiar un „curent al generației Google”, altfel zis, al douămiștilor, în cadrul căruia se consideră purtător de drapel. Scriind cu multă ușurință, în același an 2007 mai publică două volume de versuri (*Donator universal* și *Omul din cutia neagră*), alte trei în 2009 (*Absența a ceea ce suntem*, *Guru amnezic* și *Déconnecté*), precum și eseuri despre literatura virtuală și generația pe care aceasta ar reprezenta-o. Între 2007-2009 s-a numărat an de an printre laureații concursului *Helion* (Timișoara), cu povestiri SF încununate de premiile II, III și mențiune (într-o notă în engleză, redactată pentru pagina sa de internet, nu ezită să-și numească succesul „the most important prize in Romanian science fiction”, ceea ce este, totuși, exagerat). Văzând în prolificitate un atu și nicidecum, precum alții, un motiv de interogație asupra calității producției sale, anunța la un moment dat publicarea a 24 de cărți între 2006 și 2012, majoritatea în colecțiile Editurii Fides din Iași, serie care între timp s-a dublat. Deconcertați de o asemenea abundență, considerată „suspectă” din punct de vedere calitativ, unii critici cu autoritate în Uniunea Scriitorilor l-au exclus de la așteptatele premii ale instituției, împingându-l spre demisii succesive și chiar spre o retragere din perimetrul publicisticii românești spre aria celei franceze, unde autorul nu doar că a reușit să publice mai multe cărți de poezie, dar chiar a fost distins cu premiile ale Societății Scriitorilor Francezi.

Ionuț Caragea nu s-a ferit să scrie câteva cărți într-un gen iarăși desconsiderat de *establishmentul* literar de la noi: science-fiction: *Uezen și alte povestiri* (2010), *Conștiința lui Uezen* (2010), *Uezen. Echilibrul lumilor* (2011), toate acestea reluate într-un amplu volum în engleză (*Uezen*), publicat de Wildside Press din Rockville, SUA (2012). Esențialmente, această aventură cosmico-mitologică este o alegorie utopică. Există poeți ale SF-ului care consideră genul în ansamblul lui o creație a esteticii manierismului, ceea ce se poate susține până la un punct, însă nu pe totalitatea scrierilor sale, întrucât ar fi exagerat să vedem în fiecare dintre ele niște tablouri compozite, de felul celor semnate de italianul Arcimboldo. Totuși, nu putem exclude *maniera*, ca tehnică de lucru, dintre preferințele autorilor de anticipații, chiar dacă nu ni se înfățișează sub forma unor dantelări încârcate, asamblate cu sofisticat rafinament, ci în liniile mai

simple permise de diverse intervenții speculative în peisajul miturilor fundamentale. Este ceea ce descoperim în utopia construită pe fragmente de Ionuț Caragea, sub pseudonimul americanizat Snowdon King; mai precis, în prozele purtând „marca Uezen”. Textele premiate în concursurile amintite ale revistei *Helion* apar și ele în sumarul primului volum al trilogiei, cel ce lansa încă modest proiectul

Uezen, la grămadă cu „alte povestiri”, dintre care unele par totuși pregătitoare pentru narațiunea mai amplă din grupaj. Piesa *Atempus*, bunăoară, schițează dialogul dintre două personaje mitice și imortale, care terraformează „în conformitate cu planul” planeta Pământ, Luna fiind și ea undeva prin prajmă, ca bază de refacere după eoni întregi de trudă cosmică. Alte figuri de mit biblic, cu numele virate spre metafora sugestivă, Celestus și Obscuris, supraveghează de la nivelul lor superior asemenea acte de creație planetară, în care execuțanții pomeniți mai înainte lucrează după un plan cvasi-demiurgic, dar folosind resurse ale unei științe familiare nouă:

„Ai aici genomul. După terraformare, Celestus va accelera procesul evoluției cu suflul său. Implantezi genomul și îl lași să crească. Vor lua naștere neînariptăți. Toți vor fi după chipul și asemănarea noastră. Îi vom numi bărbați. Se vor înmulți prin reproducere cu suflul celest. Vor naște alți bărbați. Prin rugăciune, viață și apoi moarte, vor deveni inariptăți. Vor ajunge la Celestus și vor primi misiuni ca și noi. Asta e menirea noastră în drumul spre Atempus.”

Alte două creații cosmice realizate în spirit de echipă angelică, Eden și Infernus, sunt prezente și ele în această utopie ironică a Facerii Universale, unde Obscuris ar fi o mare Gaură Neagră, iar Lucifer, care îl slujește cu devotament, împărțându-se simbolic cu „lavă din Infernus”, strică eugenicele proiecte de evoluție prin partenogeneză asistată de Duhul Sfânt, producând femeia ca nouă și neașteptată făptură neînariptată, însă capabilă să deturneze programata mistică masculină spre plăceri agreeate de discipolii Întinericului. *Biblos*, încă o povestire premiată la cenaclul „Helion” din Timișoara, furnizează noi figuri ale mitologiei, de data aceasta de sorginte greco-latină, adunându-i la locul unei „vechi Amintiri Comune” pe Narcis, cel cu nelipsita oglindă la purtător, pe Nebula, o entitate „plină de suflete” pe care le pescuiește prin vâgăuni doar de ea explorate, pe învârtitorul de clepsidră Atempus, simbol al timpului copleșit de propriile-i sarcini rutinate, în sfârșit, pe Poe, cel capabil să scrie cărți, hrana fundamentală a insașabilului *Biblos*. Nici aici fabulația n-are o dezvoltare și un conflict, rezumându-se la simpla înscenare pseudomitică, în care am putea vedea eventual un început de alegorie. Tot o alegorie,

de data asta lucrată din recuzită cyberpunk, se vrea și schița *Jesus Cyborg*. Aici, Jesus este un robot înzestrat cu microprocesor și totodată cu creier uman, având, în ipostaza sa de om, misiunea de a „salva matricea” prin activarea unui virus numit „Apocalipsa”. În calitate de „fiu al matricei”, robotul emanat din mitul *Noului Testament* sfârșește

„...crucificat pe fostul edificiu al lui Odom. Stripit cu acid, având brațele și picioarele scurtcircuite, *cyborgul* visa la munți, la mări, la păduri, la oameni...

— Iartă-i, Doamne, căci nu știu ce fac... se rugă Jesus. Apoi se stinse. Sfera se deschise și razele soarelui luminară după sute de ani colonia. Oxigenul rarefiat al Lunii terraformate pătrunse înăuntru. Norii se strânseseră și începu să plouă pentru prima oară.”

Ionuț Caragea se simte excelent între simbolurile extrase fie din mitologia religioasă, fie din cea culturală, chiar dacă prima lui pornire este aceea de a le trăda, de a le deforma, expunându-se la rândul său „crucificării” de către spiritele ce veghează strict dogma. Celestus din povestirile descrise mai sus devine — în microromanul dat de unii comentatori drept trilogie pentru simplul fapt că nu prea multe capitole ale ansamblului sunt distribuite în trei volume, altfel subțirele — Democles, ilustrând tot puterea dumnezeiască, în vreme ce Diavolul este botezat aici, mai extravagant, Z'Davaar. Castrat în utopiile convenționale, conflictul se face astfel posibil în alegoria bipolară înscenată pe sugestii biblice și revărsată generos peste o sumă de motive SF. Umanoizii creați pe planeta Eden într-o conlucrare a celor două forțe universale, încă echilibrate, vor popula drept Galaxia. Destinul lor ar putea urma această linie ascendentă, dacă n-ar apărea, ca în cazul lui Adam, spectrul mortalității, pe care autorul îl leagă de explozia devastatoare a unei supernove. Pentru a se salva de la dispariție, rasa edenienilor construiește o Ark și, cu ea, își caută scăparea printr-o gaură de vierme. Din ambiția lui Z'Davaar de a câștiga supremația, dualitatea universală se rupe iremediabil. Există și un Cain printre edenieni, pe nume Anuk, care face pactul cu Diavolul pentru a-i fi redată iubita moartă: scop nobil în sine, însă condiționat de distrugerea tuturor celorlalți din rasa lui. Pe Pământ, locul Potopului îl ține o misterioasă pandemie, din care, odată scăpat, personajul Lerman Kruger se alătură aventurilor galactice, printre pteolienii, serenieni, „șopârle de pe Ulma” și, bineînțeles, edenienii din rândurile cărora face parte și cuplul Uezen-Mud. Anuk nu ucide cu băta, ca în *Biblie*, ci prin mijloacele sofisticate întâlnite în contemporaneitatea noastră și în epopeile spațiale, bunăoară, droguri halucinogene, capabile să manipuleze letal simțurile indivizilor, ca și pe cele ale masei.

Nu trebuie trecut peste faptul că și la noi au fost critici importanți care n-au rămas indiferenți la sunetul aparte al poeziei sale. (Constantin Cubleșan: „Ionuț Caragea are un discurs poetic elevat, logic și cu totul datorat transunerii în versuri a gândirii sale, a sentimentelor și nu mai puțin a emoțiilor care i-au stimulat și îl stimulează inspirația. E o poezie a meditației, dacă vrei, didactice privind rosturile cuvântului și ale poeziei.” Ștefan Borbély: „Unul dintre cei mai atipici literați de care dispune în prezent România. Un personaj complex, egocentric și orgolios, cu o retorică lirică și autoscopic-eseistică pe măsură. Ne-am tot obișnuit cu poezii modești, sau cu unii care mimează smerenia în versuri gătuite, ca pe un exercițiu de autoflagelare publică. Caragea nu face parte din niciuna dintre aceste categorii, scriind cu prețul unei singurătăți dobândite prin repudiere.”) Editura Fides din Iași, cea care îi girase aproape fiecare carte tipărită în România, i-a publicat, de altfel, tot sub titlul *M-am născut pe Google*, o antologie voluminoasă, conținând peste 500 de poezii selectate și o mie de aforisme scrise între anii 2006-2021.

Androizi, clone, călătorii „pluridimensionale”, bătălii spațiale, orice soluție desprinsă din filme precum *Războiul stelelor*, *Dune* sau *Stăpânul inelelor* poate fi antrenată în orbita acestui SF speculativ și, totodată, cu substrat „spiritual”. Uezen adună o armată prin care încearcă să stăvilească agresiunea lui Anuk, iar lupta va continua și în generația următoare, când copilul hibrid Namur, concentrând în sine genele pământeanului Lerman și ale serenianeii Suara, dar și „conștiința lui Uezen”, va purta stindardul înfruntării dintre lumină și întuneric, dintre îngerii lui Democles și creaturile demonice erupse din Obscuris și din Purgatoriu. Printre destule pasaje discursive și dialoguri făcute să umple pagina, alegoria utopică a lui Ionuț Caragea evoluează alert spre un moment al „reechilibrării lumilor”, când bătălia finală, amestecând entități terestre și extraterestre cu reîntrupări nelegiuite rezultate dintr-o surprinzătoare „bombă cu suflete” (sufletele morților, bineînțeles) este încredințată unei cohorte de îngerii ai luminii contra alteia de mefistofelici îngerii căzuți, amintindu-ne de confruntările paleoastronautice dintr-o mai veche povestire speculativă a lui Victor Kermbach.

Pe fondul acestei încheștări cinematografice, personajului Cain-Anuk i se oferă cu destulă ușurință o salvare mistică, în ton, totuși, cu speculațiile demiurgico-metafizice ilustrate în recuzită SF și până atunci.

Putem presupune că poetul „născut pe Google” a optat pentru semnătura cu pseudonim în cazul scrierilor sale SF spre a-și proteja oarecum principalul domeniu al creației literare. E posibil, totuși, ca exercițiile făcute într-un univers distinct de cel al poeziei, nu însă și ostil acesteia, să fi ajuns treptat, pe măsură ce le dezvoltă, să-i câștige încrederea. În liniile sale exterioare, fresca galactică descrisă în romanul pus sub emblema *Uezen* este tributară operelor spațiale

comune. Cunoscătorii genului sunt deprinși de multă vreme cu ele, iar regăsirea unor clișee reiterate în forță, adesea superficial, ar putea explica lipsa de atenție acordată de fandomul nostru lui Snowdon King. Soluția de rafinament încercată de autor presupune o simbioză a motivelor SF „de consum” cu speculația metafizică în descendență biblică. Aici erudiția în materie e concurată doar de strategia lui Ionuț Caragea – în care îl servește și simțul poetic, și detașarea ironică – de a estompa tiparele miturilor de referință, încurcând personajele biblice cu cele tolkieniene, bunăoară, sau optând pentru o cosmologie cu denumiri ce amintesc de Frank Herbert.